

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04

21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/430/120/92

REFERENDUM - ZA CZY PRZECIW?

Komunikat z badań

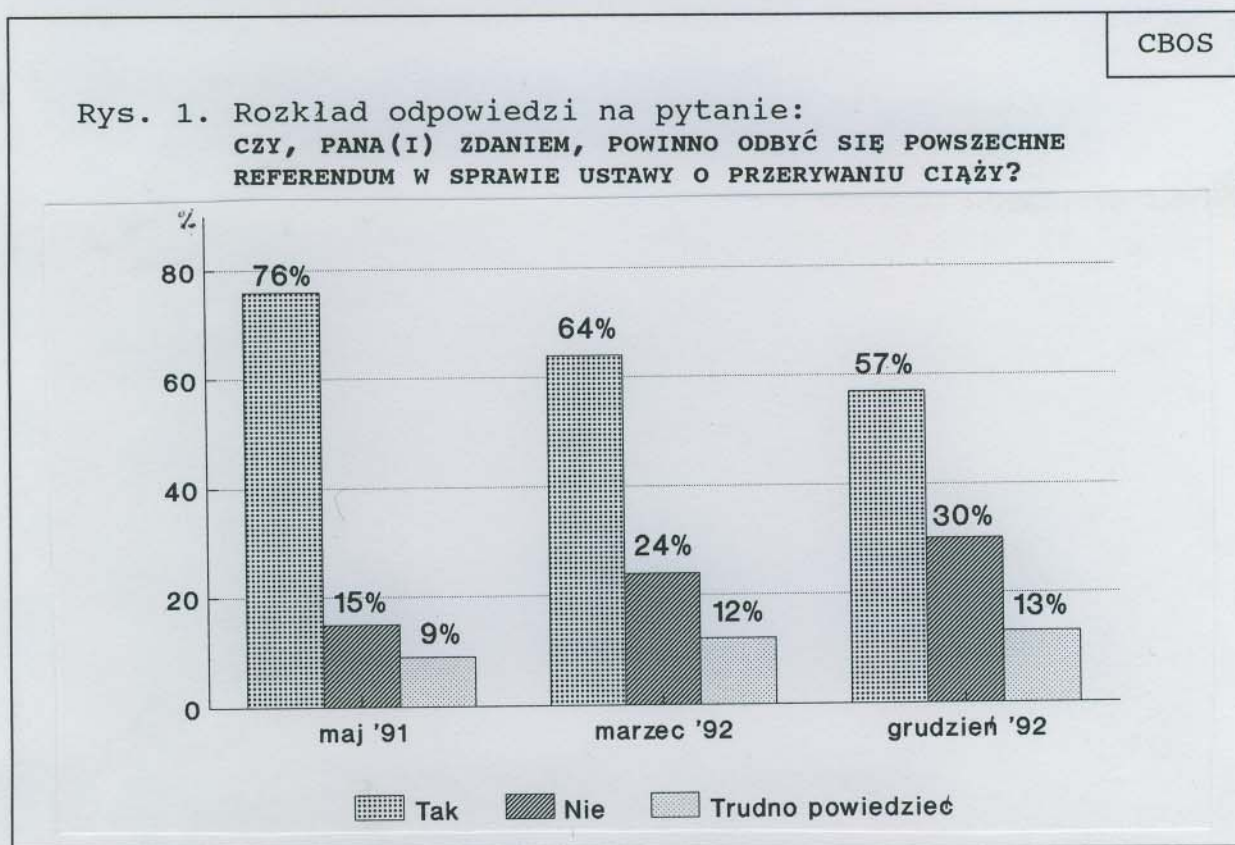
Warszawa, grudzień 1992 r.

Zbliżający się moment rozstrzygnięć prawnych dotyczących nowelizacji ustawy o przerywaniu ciąży i dyskusja wokół referendum w sprawie karalności aborcji skłoniły CBOS do ponownego zajęcia się tym tematem¹.

Poparcie czy sprzeciw?

Respondenci zapytani, czy powinno odbyć się powszechne referendum w sprawie przerywania ciąży, w większości opowiedzieli się za takim rozwiązaniem.

W porównaniu z danymi uzyskanymi we wcześniejszych badaniach na ten temat zmniejszyła się jednak liczba zwolenników powszechnego głosowania (rys. 1).

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (30) przeprowadzono w dniach 11-14 grudnia 1992 r. na 1188-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców kraju.

Pytanie zadane respondentom w listopadzie br. sformułowane było nieco inaczej. Brzmiało ono: "Czy, Pana(i) zdaniem, o zakazie lub dopuszczalności aborcji powinno zadecydować ogólnokrajowe referendum?" Za zorganizowaniem referendum opowiedziało się wówczas 74% ankietowanych (przeciw 17%, a 9% nie miało zdania w tej kwestii). Odnotowane w grudniu zmniejszenie odsetka zwolenników referendum może więc wynikać z różnego sposobu postawienia pytania. W listopadzie pytano bowiem o referendum w sprawie dopuszczalności lub zakazu aborcji, obecnie zaś o głosowanie w sprawie ustawy o przerywaniu ciąży. Różnica w uzyskanych wynikach może sugerować, że więcej osób byłoby skłonnych poprzeć referendum dotyczące warunków dopuszczalności aborcji niż kwestii prawnej - karalności przerywania ciąży. Dla części przeciwników tzw. ustawy antyaborcyjnej głosowanie jedynie nad penalizacją nie wyczerpuje problemu.

Inną przyczyną mniejszego obecnie poparcia dla idei referendum może być zdecydowanie przeciwne takiemu rozwiązaniu stanowisko Kościoła. Pomiedzy sondażem listopadowym a grudniowym miało miejsce odczytanie listu biskupów, w którym zawarty był zdecydowany sprzeciw wobec referendum. Mimo niewielkiej liczby badanych przyznających wprost, że na ich stanowisko w omawianej sprawie miał wpływ głos Kościoła, można sądzić, że nasilenie aktywności przeciwników powszechnego głosowania zmodyfikowało opinie wielu osób.

Analiza danych społeczno-demograficznych² potwierdza wyniki wcześniejszych badań. Zwolennikami powszechnego referendum w sprawie ustawy o przerywaniu ciąży są przede wszystkim ludzie młodzi (poniżej 24 roku życia) oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, robotnicy wykwalifikowani i pracownicy umysłowi niższego szczebla. Ponadto

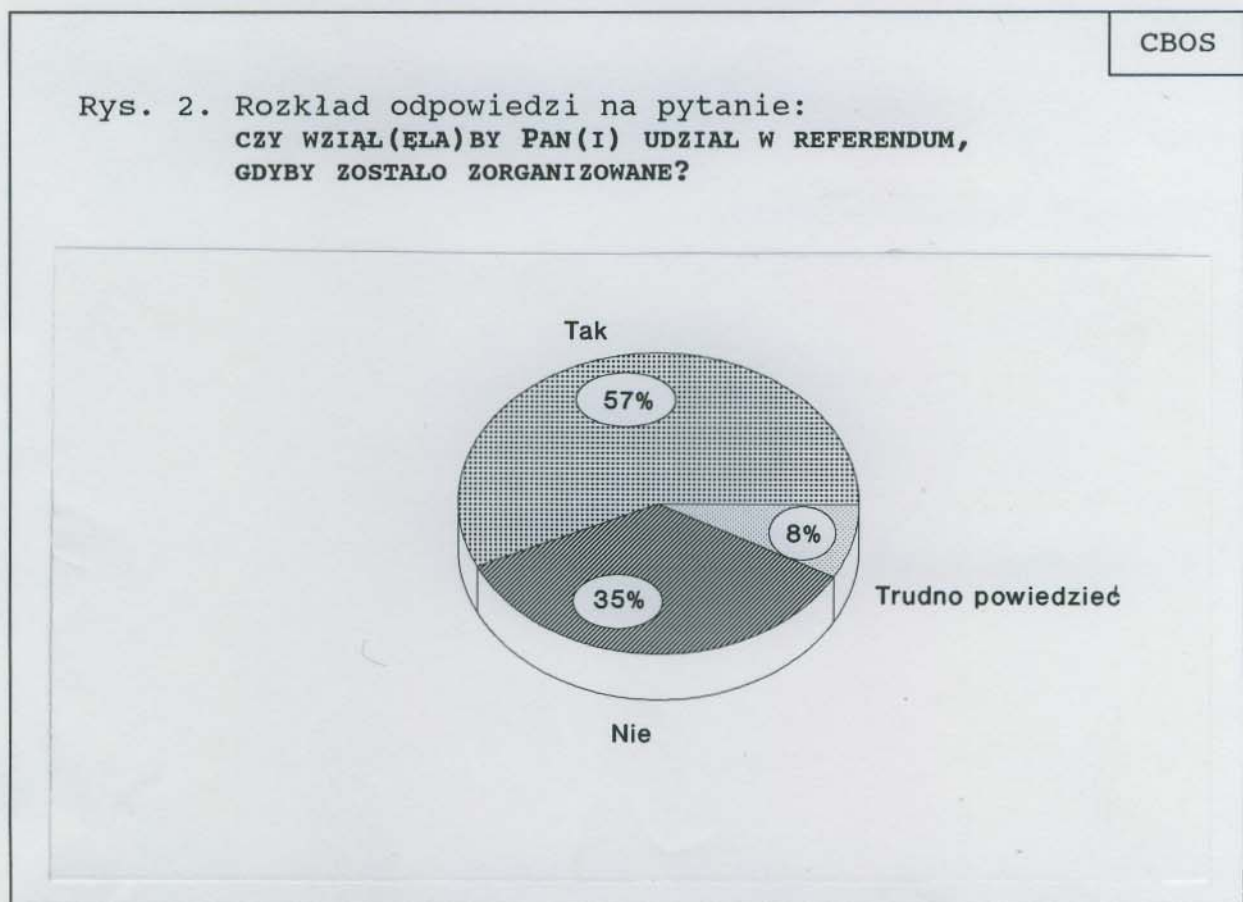
² Zob. tabele aneksowe.

poparcie dla referendum częściej wyrażają ludzie pozostający w związkach małżeńskich niż wolni. Przeciwnie stanowisko prezentują głównie mieszkańcy regionów wschodniego i południowo-wschodniego.

Istnieje zależność pomiędzy uczestnictwem w praktykach religijnych a poparciem dla referendum - im częstsze uczestnictwo, tym mniejsze poparcie dla referendum.

Wśród respondentów określających swój stosunek do wiary jako "głęboko wierzący" dokładnie tyle samo osób popiera pomysł referendum, co jest mu przeciwnych.

Więcej niż połowa ankietowanych zadeklarowała, że wzięłaby udział w referendum w sprawie ustawy dotyczącej przerywania ciąży (rys. 2).

W listopadzie udział w referendum na temat dopuszczalności lub zakazu przerywania ciąży deklarowało 72% ankietowanych.

Uczestnictwo w referendum dotyczącym ustawy o przerywaniu ciąży deklarują obecnie przede wszystkim te osoby, które popierają pomysł jego zorganizowania. Na podstawie deklarowanych przez respondentów zachowań można przewidywać, że gdyby referendum doszło do skutku, największa frekwencja byłaby w miastach powyżej 100 tys. ludności, w regionach północnym, środkowym i południowo-zachodnim, niższa natomiast w mniejszych ośrodkach, zwłaszcza w regionach wschodnim i południowo-wschodnim.

Oceny realnych możliwości zorganizowania głosowania powszechnego w sprawie ustawy o przerywaniu ciąży są spolaryzowane - 36% ankietowanych sądzi, że się odbędzie, 30% - że nie, a 33% nie ma zdania na ten temat. Niemal połowa (47%) respondentów popierających referendum jest jednocześnie zdania, że zostanie ono zorganizowane. W grupie osób przeciwnych powszechnemu głosowaniu największa część prezentuje opinię, że do niego nie dojdzie (38%). Wśród osób mających wątpliwości, co do możliwości przeprowadzenia referendum największą część stanowią jednak jego zwolennicy.

Sympatie polityczne a stosunek do referendum

Deklarowane przez respondentów poglądy polityczne są istotnym czynnikiem różnicującym ich stosunek do referendum w sprawie ustawy o przerywaniu ciąży.

Wśród osób deklarujących lewicowość poglądów ("na lewo od centrum") przeważają zwolennicy powszechnego głosowania. Ich liczba maleje wraz z "przesuwaniem się" deklarowanych poglądów "na prawo" (tab. 1). Podobna prawidłowość dotyczy zamiaru uczestnictwa w ewentualnym referendum.

Tabela 1

w procentach

Deklarowane poglądy polityczne	Stosunek do referendum	
	powinno się odbyć	nie powinno się odbyć
Lewica	73	22
Centrum	59	31
Prawica	52	40

W tabeli pominięto kategorię "trudno powiedzieć".

Poparcie dla referendum i udział w nim częściej deklarują osoby, które w najbliższych wyborach zamierzają głosować na: Socjaldemokrację Rzeczypospolitej Polskiej, Unię Demokratyczną, Kongres Liberalno-Demokratyczny, Partię X i Unię Pracy niż potencjalny elektorat Partii Chrześcijańskich Demokratów, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego i NSZZ "Solidarność".

Wpływ środków masowego przekazu na stosunek do referendum

Opinie o referendum w sprawie aborcji zależą w dużym stopniu od tego, z jakiego środka masowego przekazu korzystają respondenci.

Ankietowani oglądający przynajmniej raz w tygodniu telewizyjne "Wiadomości" w większości zgadzają się z opinią, że powinno odbyć się powszechne głosowanie w sprawie ustawy o przerywaniu ciąży. Im rzadsze jest oglądanie dzienników telewizyjnych, tym częstszy

sprzeciw wobec referendum. Większość ankietowanych nie korzystających z tego źródła informacji jest przeciwna projektowi referendum, oni również najczęściej nie mają zdania na ten temat.

Nieco inaczej poglądy respondentów kształtuje prasa. Najwięcej przeciwników referendum rekrutuje się spośród osób nie czytających gazet w ogóle, zwolennicy zaś to przede wszystkim czytelnicy wydań sobotnio-niedzielnich. Mniejszy wpływ prasy może być wynikiem tego, że kupując pismo o określonym profilu (np. "Gość Niedzielny" lub "Trybuna") dokonuje się wyboru przekazywanych w nim treści. W przypadku telewizyjnych "Wiadomości" możliwość taka nie istnieje - alternatywą jest całkowita rezygnacja.

*

* *

Mimo zmniejszenia liczby zwolenników, projekt referendum w sprawie ustawy o przerywaniu ciąży cieszy się poparciem ponad połowy społeczeństwa. Również więcej niż połowa ankietowanych wzięłaby w nim udział. Realne szanse jego zorganizowania dostrzega 1/3 respondentów.

ANEKS

Tabela 1. Czy uważa Pan(i), że powinno się odbyć powszechne referendum w sprawie ustawy o przerywaniu ciąży? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	57	30	12	1186
Płeć				
Mężczyźni	59	28	13	543
Kobiety	56	33	12	643
Wiek				
do 24 lat	74	22	3	94
25-34	63	30	7	207
35-44	65	27	8	291
45-54	62	28	9	172
55-64	48	34	18	180
65 lat i więcej	41	37	22	241
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	32	18	491
Miasto do 20 tys.	52	36	12	132
od 21 do 100 tys.	63	29	8	214
101-500 tys.	67	27	7	215
501 tys. i więcej mieszk.	67	26	7	134
Region				
Północny	64	26	9	138
Zachodni	61	20	19	135
Środkowozachodni	61	32	7	194
Środkowy	62	23	15	198
Wschodni	41	46	13	133
Południowo-wschodni	45	41	13	194
Południowo-zachodni	64	25	11	193
Wykształcenie				
Podstawowe	50	31	20	523
Zasadnicze zawodowe	62	30	8	283
Średnie	66	30	4	304
Wyższe	59	30	11	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	73	20	7	60
Prac.umysł.niż.szczębla	67	28	5	93
Pracownicy fiz.-umysł.	64	31	5	55
Robotnicy wykwalifikowani	67	26	7	144
Robotnicy niewykwalifik.	52	32	16	62
Rolnicy	53	30	17	83
Prywatni przedsiębiorcy	63	34	3	35
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	47	35	19	437
Uczniowie i studenci	80	20	0	20
Bezrobotni	63	26	11	104
Gospodynie domowe i inni	64	31	5	86
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	55	34	11	131
500 tys. - 999 tys.	53	32	16	412
1000 tys. - 1499 tys.	60	29	11	323
1500 tys. - 1999 tys.	61	32	7	163
2000 tys. i powyżej	67	23	10	141
Ocena własnych war. mater.				
Złe	60	27	13	557
Średnie	56	32	12	501
Dobre	51	38	11	127
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	48	38	15	117
Raz w tygodniu	51	35	14	655
Kilka razy w roku	69	22	9	311
W ogóle nie uczestniczy	73	18	10	102
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	54	38	8	225
Zły kierunek	61	28	11	768
Trudno powiedzieć	47	32	20	192

Tabela 2. Czy wziął(ę)by Pan(i) udział w referendum, gdyby zostało zorganizowane?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	57	35	8	1184
Płeć				
Mężczyźni	56	35	9	542
Kobiety	58	36	7	642
Wiek				
do 24 lat	70	22	7	94
25-34	64	29	7	207
35-44	67	27	5	291
45-54	67	29	4	171
55-64	49	42	9	179
65 lat i więcej	34	53	13	241
Miejsce zamieszkania				
Wieś	51	37	11	489
Miasto do 20 tys.	53	38	9	132
od 21 do 100 tys.	59	37	4	214
101-500 tys.	65	29	7	215
501 tys. i więcej mieszk.	67	31	1	134
Region				
Północny	67	28	5	138
Zachodni	59	27	13	135
Środkowozachodni	58	37	5	193
Środkowy	63	28	9	197
Wschodni	41	48	11	133
Południowo-wschodni	46	47	6	194
Południowo-zachodni	64	30	7	193
Wykształcenie				
Podstawowe	48	40	11	522
Zasadnicze zawodowe	65	31	5	282
Średnie	65	30	4	304
Wyższe	58	33	9	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	68	23	8	60
Prac. umysł. niż. szczebla	67	29	4	93
Pracownicy fiz.- umysł.	67	25	7	55
Robotnicy wykwalifikowani	69	28	3	144
Robotnicy niewykwalifik.	56	34	10	62
Rolnicy	60	35	5	83
Prywatni przedsiębiorcy	69	31	0	35
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	43	46	11	436
Uczniowie i studenci	60	25	15	20
Bezrobotni	63	26	11	104
Gospodynie domowe i inni	66	30	3	86
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	60	34	6	131
500 tys. - 999 tys.	53	36	10	411
1000 tys. - 1499 tys.	58	36	6	322
1500 tys. - 1999 tys.	60	34	7	163
2000 tys. i powyżej	65	28	7	141
Ocena własnych war. mater.				
Złe	61	31	9	557
Średnie	55	38	7	499
Dobre	50	42	8	127
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	44	10	117
Raz w tygodniu	53	39	8	653
Kilka razy w roku	67	26	7	311
W ogóle nie uczestniczy	70	25	5	102
Ocena kier. rozw. syt. w kraju				
Dobry kierunek	54	40	7	225
Zły kierunek	61	32	7	768
Trudno powiedzieć	45	44	11	190

Tabela 3. Czy, niezależnie od Pana(i) opinii na temat słuszności referendum, uważa Pan(i), że:

(%)

	referendum się odbędzie	referendum się nie odbędzie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	30	34	1178
Płeć				
Mężczyźni	37	31	32	539
Kobiety	36	30	35	639
Wiek				
do 24 lat	48	16	35	93
25-34	42	35	24	207
35-44	41	32	27	290
45-54	39	27	34	171
55-64	34	33	34	179
65 lat i więcej	20	30	50	237
Miejsce zamieszkania				
Wieś	33	28	39	485
Miasto do 20 tys.	41	32	27	132
od 21 do 100 tys.	33	31	36	214
101-500 tys.	43	30	28	214
501 tys. i więcej mieszk.	38	36	26	133
Region				
Północny	47	30	23	137
Zachodni	30	32	38	133
Środkowozachodni	41	24	35	193
Środkowy	35	33	32	196
Wschodni	29	26	45	133
Południowo-wschodni	26	36	38	193
Południowo-zachodni	43	31	26	192
Wykształcenie				
Podstawowe	32	24	44	518
Zasadnicze zawodowe	39	34	28	282
Średnie	42	35	23	303
Wyższe	32	43	25	75
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	37	47	17	60
Prac.umysł.niż.szczebła	44	31	25	93
Pracownicy fiz.- umysł.	41	26	33	54
Robotnicy wykwalifikowani	46	26	28	144
Robotnicy niewykwalifik.	37	19	44	62
Rolnicy	46	31	23	83
Prywatni przedsiębiorcy	23	40	37	35
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	28	31	42	432
Uczniowie i studenci	30	35	35	20
Bezrobotni	45	25	30	103
Gospodynie domowe i inni	35	35	30	86
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	33	26	41	131
500 tys. - 999 tys.	38	24	39	409
1000 tys. - 1499 tys.	37	29	35	321
1500 tys. - 1999 tys.	38	38	24	161
2000 tys. i powyżej	33	47	20	141
Ocena własnych war. mater.				
Złe	37	28	35	555
Średnie	35	30	35	495
Dobre	37	44	19	127
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	34	38	28	115
Raz w tygodniu	34	30	36	651
Kilka razy w roku	40	30	30	309
W ogóle nie uczestniczy	38	24	38	102
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	41	33	25	225
Zły kierunek	37	30	33	764
Trudno powiedzieć	26	26	48	189